

Eustahije Brnetić (11. veljače 1923. – 21. rujna 2010.)

GOVOR DOC. DR. SC. ROBERTA BACALJE, PROČELNIKA ODJELA ZA IZOBRAZBU UČITELJA I ODGOJITELJA NA KOMEMORACIJI ZA EUSTAHIJA BRNETIĆA, PROF.

Profesor Eustahije Brnetić rođen je 11. veljače 1923. u Silbi. Osnovnu školu završio je u Dubrovniku, gimnaziju u Splitu, a Učiteljsku školu (preparandiju) u Šibeniku 1941. godine. Počeo je raditi kao učitelj 1942. godine u zaleđu Imotskog, u Grabovcu i to od 17. ožujka 1942. do 31. siječnja 1943. Tijekom Drugoga svjetskog rata vodi seminare za stručno usavršavanje pomoćnih učitelja. Osobito se istaknuo u radu 12-dnevnog seminara za sve prosvjetne djelatnike Narodnog odbora Zadar 1944. godine. Kako stoji u jednom izvješću: "Na tome seminaru E. Brnetić održavao je praktična predavanja iz materinskog jezika kao i metodiku toga predmeta i na taj način doprinio uspjehu seminara." Potkraj 1944. Član je Okružnog odbora za suzbijanje nepismenosti te organizira tečajeve na području Kotara Preko. Ratne godine proveo je kao učitelj u Istu i Olibu gdje zaključuje 20. studenog 1946. to svoje "prvo zaposlenje", kako stoji u jednom rješenju, te odlazi za učitelja u Ravu, a nešto kasnije od 1948. djeluje kao učitelj u Sestrunju. Tijekom svojega službovanja u Sestrunju upisuje izvanredni studij hrvatskog i talijanskog jezika na Pedagoškoj akademiji u Splitu koji završava 1954. godine. Bio je zapaženi predavač mladim učiteljima kojima je prenosio svoje praktično iskustvo iz različitih nastavnih sadržaja. Bio je ravnateljem nekoliko osnovnih škola (neke je i tijekom rata sam otvorio i započeo u njima rad). Nakon pet godina rada u Sestrunju imenovan je na dužnost prosvjetnog inspektora NO Kotara Zadar. Izabran je za prosvjetnog savjetnika. Tijekom svojega mandata upisuje studij hrvatskog jezika i književnosti na Filozofskom fakultetu gdje diplomira 1966.

Iste godine primljen je u radni odnos na Pedagoškoj akademiji u Zadru gdje se afirmira kao profesor Dječje književnosti i Metodike nastave hrvatskoga jezika, te predaje medijsku kulturu, odnosno film, radio i televiziju.

Sudjelovao je u kreiranju razvoja Pedagoške akademije u Zadru, osobito u pokretanju novih studijskih grupa. Prema potrebama šire društvene zajednice prof. Brnetić je sudjelovao kao član kolektiva (jer se upravo ta problematika pokrenula nakon njegova dolaska) u organizaciji izvanrednog studija. Tijekom 1972. Pedagoška akademija je pokrenula i studij turizma. Obrazovanje ovih profila bilo je od velikog značaja za ovaj prostor koji je zbog komparativnih prednosti okrenut upravo toj gospodarskoj djelatnosti.

Tako akademske godine 1972./73. na Pedagoškoj akademiji u Zadru uz nastavni, postoji i Turistički studij sa studijskim grupama 1. Turistička kultura i 2. Selektivni turizam.

480

U vrijeme njegova dolaska pokrenut je i kvalitetan znanstveni i stručni rad, tako da su profesori sudjelovali u radu mnogih društava u Zadru, kao npr. Povijesnog društva u Zadru, Društva matematičara i fizičara, Geografskog društva Hrvatske, Pedagoško-književnog zbora. I on je s kolegama kao suradnik objavljivao u znanstvenim časopisima i listovima: *Zadarska revija*, *Gledišta*, *Pedagoški rad*, *Narodni list*, *Život i škola*, zatim u *Pogledima i iskustvima* u *Zborniku radova Pedagoške akademije* te u *Radovima Filozofskog fakulteta u Zadru*.

U godini službovanja prof. Brnetića Pedagoška akademija grabila je krupnim koracima naprijed, pa se i povećava broj upisanih studenata u ak. god. 1967./68. u odnosu na prethodnu godinu čak za 35%, te je proširena, odnosno stabilizirana ponuda studijskih grupa na ukupno devet, od razredne nastave do likovne umjetnosti. Prof. Brnetić bio je član različitih povjerenstava, član savjeta za publikacije Pedagoške akademije.

Do godine 1976. na Pedagoškoj akademiji diplomiralo je 1349 pristupnika. Prof. Brnetić vršio je i dužnost direktora Pedagoške akademije.

Prof. Brnetić nakon integracije Pedagoške akademije i Filozofskog fakulteta u Zadru radi na Odsjeku za razrednu nastavu i predškolski odgoj, zatim na Zavodu za PO i RN, gdje je u više navrata predstojnik, te tijekom osamdesetih kreira razvoj ovoga dijela Filozofskog fakulteta. Tijekom 1986. bio je direktor Filozofskog fakulteta u Zadru, a u jednom mandatu i prodekan Fakulteta. Profesor Eustahije Brnetić svojim je sustavnim i predanim radom na institucijama u kojima je radio bitno pridonio izvrsnosti učiteljskog studija, a plodove njegova rada osjećali su se i nakon što je otišao u mirovinu. Da nije bilo dobrog temelja učiteljskog studija kojemu je svojim radom pridonio prof. Brnetić teško da bi se studij profilirao u četverogodišnji studij, a Bolonjskim procesom i u integrirani sveučilišni studij za učitelje.

GOVOR DR. SC. IVICE VIGATA, VIŠEG PREDAVAČA NA ODJELU ZA IZOBRAZBU UČITELJA I ODGOJITELJA NA KOMEMORACIJI ZA EUSTAHIJU BRNETIĆA, PROF.

Dana 21. rujna napustio nas je Eustahije Brnetić, uvaženi umirovljeni profesor Visoke učiteljske škole u Zadru. Pokopan je na rodnom otoku.

Rođen je na Silbi 11. veljače 1923. Osnovnu školu završio je u Dubrovniku, gimnaziju u Splitu, učiteljsku školu u Šibeniku, Višu pedagošku akademiju u Splitu, a na Filozofskom fakultetu u Zadru diplomirao je studij kroatistike 1966. godine. Kao učitelj je od 1942. do 1953. godine službovao u Grabovcu te na zadarskim otocima Silbi, Istu, Olibu, Ravi i Sestrunju. U tom razdoblju osim nastave u školi, održavao je niz teoretskih i praktičnih predavanja za prosvjetne djelatnike, prenoseći im tadašnje suvremene spoznaje o nastavi hrvatskoga jezika. Godine 1953. prihvaća službu prosvjetnoga inspektora NO Kotara Zadar (ta služba je kasnije preimenovana u prosvjetnog savjetnika) i na toj je dužnosti ostao do 1966. godine. Te godine prelazi na Višu učiteljsku školu u Zadru kako bi predavao: Metodiku nastave hrvatskoga jezika, Dječju književnost i Filmsku kultura. Na toj ustanovi (koja će kasnije promijeniti ime u Visoka učiteljska škola, a neko vrijeme se pridružiti Filozofskom fakultetu) profesor Brnetić je ostao do umirovljenja 1991. godine. Na Učiteljskoj školi i Filozofskom fakultetu obnašao je niz visokih rukovodećih dužnosti:

bio je pročelnik Zavoda za pedagogiju, razrednu nastavu i predškolski odgoj, prodekan i v. d. dekana Filozofskog fakulteta u Zadru. Nakon umirovljenja uglavnom je boravio na Silbi i sudjelovao u političkom i kulturnom životu rodnoa otoka.

Povremeno se sa svojim radovima javljao u našoj stručnoj i znanstvenoj periodici. U časopisu *Pogledi i iskustva* (7/1962., br 4, str. 42 – 48), u zajedničkom radu sa skupinom prosvjetnih savjetnika zavoda za školstvo NO-a Kotara Zadar pod naslovom "Rad i suradnja prosvjetnog savjetnika s organima škole" objašnjava djelovanje prosvjetnog savjetnika u tada novim uvjetima kada se napuštaju administrativno-inspekcijska metoda rada, a preferira se savjetnička. U članku se iznose oblici i načini rada prosvjetnog savjetnika u radu s upraviteljima, razrednim vijećima, nastavničkim vijećima, a spominje se i suradnja prosvjetnog savjetnika i nastavnika.

U radu "Proslava Držićeva jubileja/Prilog praktičnom radu sa studentima i učenicima" (*Pedagoški rad*, 24/1969., br 1-2, str. 70 – 72) Brnetić opisuje aktivnosti u povodu 400. godišnjice smrti Marina Držića u organizaciji triju zadarskih institucija: Filozofskog fakulteta u Zadru, Pedagoške akademije i Osnovne škole "Velimir Škorpik". Raznovrsni pristupi Držićevu djelu: predavanja, izložbe, scensko uprizorenje te učenički likovni ostvaraji studentima su već u ranim sedamdesetim godinama predložili neke osobitosti suvremene nastave: korelaciju, integraciju, razredni projekt, koje će mnogo kasnije i službeno biti prihvaćene u nastavi našega osnovnog obrazovanja.

U radu "Značenje slikovnice u odgoju najmlađih" (*Radovi Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu, Filozofski fakultet Zadar. Razdio filozofije, psihologije, sociologije i pedagogije*, sv. 26(3), 1987., str. 275 – 28) ističe iznimnu važnost prve djetetove knjige, a vrednuje ih s tri aspekta: imaju li slikovnice imanentnu, ali nenametljivu pedagošku nit temeljenu i zasnovanu na dubokom poznavanju djeteta, je li pravilna sinkronizacija književne i likovne forme te ima li slikovnica odgojnu tendenciju. Upozorava i na poplavu kičastih serijsko-industrijskih slikovnica, u pravilu bez autora, koje su, na žalost, prečesto i danas prva djetetova lektira. Autor smatra da slikovnica kao sredstvo odgoja pomaže djetetu u razvijanju spoznajnog života i bogaćenju emocionalnog doživljavanja i izražavanja, a likovni govor u slikovnici ima posredničku ulogu između fabule i djeteta. Profesor Brnetić dijeli slikovnice u tri vrste. Prvu vrstu čini tzv. čista slikovnica bez teksta, namijenjena najmlađem djetetu kojemu služi kao igračka i stimulira govornu aktivnost. Druga vrsta slikovnice također je bez teksta, ali posjeduje slijed slika koje čine cjelovitu priču i zato su predviđeni za predškolsku djecu. Treću vrstu naziva "slikovnica priča" jer usporedo sa slikama i tekst priča priču.

Zajedno s profesorom Nikicom Kolumbićem u radu "Razvojni put pedagoške akademije" (*Zborniku radova Pedagoške akademije u Zadru*, Zadar, 1978., str. 9 – 30) govori o osnivanju i djelovanju Pedagoške akademije, o društvenom upravljanju akademijom, o odvijanju nastave, o nastavnom kadru i o organizaciji izvanrednog studija. Dotiče se i aktivnosti studenata i rada studenskih organizacija. Autori iznose podatke o pokretanju i osnivanju turističkoga studija s humanističkim usmjerenjem te objašnjavaju didaktičke modele studiranja.

Naročito je vrijedan njegov doprinos našoj dijalektologiji. U radu "Neke osobitosti govora otoka Silbe" (*Zborniku radova Pedagoške akademije u Zadru*, 1978., str. 73 – 96) iznosi bitne podatke o mjesnom silbenskom govoru. Iako je i sam tečno govorio tim otočnim čakavskim govorom, oslanjao se na informatore, tj. starije žitelje otoka Silbe. U uvodnom dijelu donosi zemljopisne osobitosti Silbe, a prati i povijesni razvoj

otoka. Zanimljiviji su podaci o broju žitelja otoka u pojedinom vremenskom razdoblju. Prof. Brnetić pronalazi povezanost broja stanovnika s gospodarskim razvojem Silbe. To njegovo zapažanje više puta sam citirao u svojim radovima. Naime što je Silba imala više stanovnika, gospodarski je bila razvijenija, kako se broj stanovnika smanjivao, to je gospodarski slabila.

Brnetić svrstava silbenski mjesni govor u srednjočakavski dijalekt te pronalazi ekavske i ikavske oblike (po pravilu Meyer-Jakubinskij). Ističe mnoge zanimljive osobitosti silbenskoga mjesnoga govora u kojima se mogu naći i mnoge starine: refleks nosnog /e/ u /a/: *žaja, žatva*; refleks /a/ za praslavenski i starohrvatski /ě/: *njazlo i njadra*, realizacija samoglasnog /r/ s popratnim otvornikom /a/ kao /ar/: *čarn, karv, parst, varh*, primjere protetsko /j/ koji danas nestaju iz jezičnoga sustava: *jime, jisti, Jive*. Spominje primjere obilježena i teškoga zatvorenog sloga: *maška, težaški*, te pojavu disimilacije: *guvno, sedavnaist*. Donosi nam primjere sa starim zatvornikom /v/: *Vazan, vnuk, unutri*. Profesor Brnetić osvrće se i na silbenski naglasni sustav te pronalazi samo silazne naglaske na svim slogovima, spomenuti su primjeri prednaglasne dužine te prijelaz naglaske s jednosložnih i dvosložnih imenica ženskoga i srednjega roda na proklitiku.

Naročito je dobro zastupljena morfologija i predočene su mnoge paradigme deklinacijskih i konjugacijskih tipova. Zanimljiv je instrumental imenica muškoga roda na -un: *ribarun, zetun*, -in: *mužin* i svakako za dijalektologiju važan nastavak -ov za instrumental imenica ženskoga roda jednine: *ženov*. Upravo taj zadnje navedeni nastavak, koji se po svemu sudeći zadržao samo na Silbi i Olibu, pokazuje veliku starinu. Nadalje Brnetić ističe da se u govoru otoka Silbe najčešće upotrebljava kratka množina: *rozi, vrazi, snizi, voli, sini*. U radu su zabilježeni prilozi vremena koji se koriste na Silbi: *prin, včer, segutra, vadne, jur, dvije*; također i prilozi mjesta: *kadi simo, ozgor, uvdeka, undeka, zdokle*.

Od leksičkih osobitosti Brnetić ističe čestu uporabu augmentativa na -ina: *čarvina, kamičina, lupežina, postolina*... Nisu zaobiđeni ni talijanizmi koji se u silbenskom mjesnom govoru dosta koriste: *bava, brageše, impjegat, merlo, pleto, umidan* (vlažan)...

Vrijednost ovoga rada vidimo i u preglednom iznošenju onomastičkoga kulturnog naslijeđa. Pronalazimo zanimljive silbenske toponime i njihovu etimologiju. Tako doznajemo da je *Otrinj* nastao od riječi ozriti se, *Majaškina* od mejaši, *Veli kus* znači veliki komad, *Kotlina* je augmentativ od kotao, *Gargašine* imaju oblik gargaša (alatke za češljanje vune)...

U članku je sadržan popis tipičnih silbenskih imena koje je pronalazio u glagoljskim matičnim knjigama te zaključuje da osim hrvatskih imena ima i onih talijanskoga, grčkoga, ruskoga ili francuskog podrijetla što je odraz pomorske orijentacije, a samim tim i otvorenosti Silbenjana prema svijetu u prošlim stoljećima. U svojem se radu koristio i knjigom: *Libar o capitvlov Scvle brachie Suetoga Sacramenta na Silbi* tiskanoj u Veneciji 1694. ističući važnost ovoga spomenika.

Profesora Brnetića pamte kao vrsnoga metodičara – poučavatelja budućih naraštaja učitelja. Naročito je naglašavao da kroz nastavni proces treba razvijati govornu komunikaciju učenika koju učitelj spretnim heurističkim pitanjima vodi kroz književnu interpretaciju. Uvijek je isticao da u neposrednom radu s djecom moramo iskoristiti dječju radoznalost, savjetujući svojim studentima da dijete nikada ne ostavljaju bez odgovora. U sjećanju mnogih današnjih uglednih učitelja, a nekadašnjih njegovih studenata, ostale

su zapamćene diskusije, zapravo pravi okrugli stolovi, nakon svakoga ispitnoga sata koji bi student održao u školskoj praksi. Studenti su zajedno sa svojim mentorima i metodičarem profesorom Brnetićem raščlanjivali i prosuđivali svaki odsječak nastavnoga procesa i tako se na najbolji način pripremali za svoje buduće zanimanje učitelja.

Profesor Brnetić često je boravio na Silbi i svojim je osobnim zalaganjima pridonosio ostvarenju svih kulturnih događanja na otoku, bilo da se radi o izložbama, koncertima, predavanjima... Godine 1985. nalazi se na čelu *Odbora za njegovanje kulturne baštine Silbe*. Dugo je sa svojim suradnicima pripremao proslavu pod nazivom *O stogodišnjici ponarođenja Silbanske općine*. Povodi proslave bili su 100. obljetnica pobjede Narodne stranke u Općini Silbi, uvođenje hrvatskoga jezika u škole te od autonomaša naručeno ubojstvo silbenskoga preporoditelja Šime Lovrovića. Na toj proslavi trebali su održati prigodna predavanja mnogi ugledni sveučilišni profesori, a predviđen je i kulturno-zabavni program. Tadašnja socijalistička vlast zabranila je manifestaciju, i moralo se odustati od proslave. No to profesora Brnetića nije pokolebalo da nastavi svoje javno djelovanje na Silbi, te se nakon odlaska u mirovinu 1991. godine veoma aktivno uključuje u rad Turističke zajednice i Mjesnoga odbora.

Izrazita su bila njegova nastojanja poboljšati turističku ponudu otoka Silbe dajući joj naročito kulturnu dimenziju. Naime Silba se od drugih manjih otoka zadarske skupine izdvaja po tome što je u 17. i 18. stoljeću razvojem brodarstva doživjela gospodarski, a samim tim i kulturni prosperitet te u nasljedstvo ostavila mnoge veoma vrijedne umjetnine, a osjećaj pripadnosti kulturnoj sredini kod malobrojnih žitelja našega otoka osjeća se do danas. U takvom ozračju prof. Brnetić je inicirao i realizirao niz konkretnih kulturnih projekata na Silbi. Postigao je, ne samo da se duhovne i materijalne vrijednosti silbenske kulture sačuvaju, nego da se uzdignu na višu razinu. Za nadati se da će predstavnici vlasti i turističke zajednice na Silbi nastaviti njegovim putem, tj. da će na kulturnoj platformi promišljati razvoj otoka.